

بسم الله الرحمن الرحيم

نقش دعای منتظران در تعجیل فرج

نکته مهم این است که ما معمولاً در حوائج فردی خویش بر دعا الحاح و اصرار می‌ورزیم و تا استجاب کامل آن، دست از طلب و درخواست برنمی‌داریم؛ ولی به مسئله و امر مهمّ دعا برای تعجیل ظهور امام عصر(عج) آن گونه که باید و شایسته است اهتمام نمی‌ورزیم. غافل از آنکه این دعا زیباترین آرزو و بهترین دعاهاست؛ زیرا خیر و سعادت دنیا و آخرت ما و همه انسان‌ها و نیز گشایش در امور مادی و معنوی جهانیان، وابسته به امر ظهور امام عصر(عج) است. به همین جهت است که ائمه اطهار(ع) ما را به این امر حیاتی و به اهمیت دعوت نموده‌اند و حضرت ولیّ عصر(عج) نیز در توقیعی که برای اسحاق بن یعقوب فرستاده‌اند، تأکید فرموده‌اند:

برای تعجیل در فرج و ظهور من بسار دعا کنید که همانا فرج من، فرج و گشایش خود شماست. ۱.
همچنین آن حضرت در توقیع شریف خطاب به شیخ مفید(ره) می‌فرمایند:

اگر شیعیان ما - که خداوند متعال ایشان را به اطاعت خویش موفّق بدارد - با دل‌های متحد و یک پارچه بر وفای به عهد و پیمان خویش اجتماع می‌کردند، ملاقات ما از آنها به تأخیر نمی‌افتاد و سعادت دیدار و مشاهده با معرفت برای آنها به زودی حاصل می‌شد و زودتر از این به دیدار ما نایل می‌شدند. ۲.

امام صادق(ع) درباره نقش دعا در تعجیل فرج و برای تشویق شیعیان به این امر حیاتی و مهم فرمودند:

...وقتی عذاب و سختی بر بنی اسرائیل طولانی شد. چهل روز به درگاه خدا گریه و ناله کردند. خداوند متعال به موسی و هارون(ع) وحی فرمود: که آنها را از دست فرعون نجات دهند و این در حالی بود که از چهارصد سال (عذاب)، صد و هفتاد سال باقی مانده بود و خداوند متعال به واسطه دعای بنی اسرائیل از آن صد و هفتاد سال صرف نظر نمود.

آنگاه امام صادق(ع) فرمودند:

همچنین شما (شیعیان) اگر این عمل (یعنی گریه و دعا کردن برای تعجیل فرج) را انجام دهید، خداوند قطعاً فرج و گشایش ما را می‌رساند و اگر انجام ندهید (و دست روی دست بگذارید و بی تفاوت بمانید) این امر به نهایت خود می‌رسد. ۳.

مؤلف کتاب شریف مکیال المکارم با استناد به این روایت می‌گوید:

آنچه از روایات به دست می‌آید ظاهراً این است که وقت ظهور امام عصر(عج) از امور بدائیه است که امکان پس و پیش افتادنش هست. ۴.

یعنی می‌توان با دعا نمودن، فرج و ظهور امام عصر(عج) را جلو انداخت و تشویق ائمه اطهار(ع) به دعا نمودن برای تعجیل ظهور، بیانگر آن است که حصول فرج و فرارسیدن دوران ظهور، دارای یک زمان صددرصد تعیین شده و تغییر ناپذیر نیست و اگر مردم به مسئله غیبت امام زمانشان و طولانی شدن این امر بی توجهی نموده و با دل‌های متحد و یک پارچه، فرج آن حضرت را از خداوند متعال نخواهند، خداوند ظهور آن بزرگوار را تا انتهایی که برای دوران غیبت در نظر گرفته است - و ما از آن اطلاعی نداریم - به تعویق خواهد انداخت و البته این نهایت نیز ممکن است هر لحظه فرا برسد.

مؤلف مکیال المکارم می‌نویسد:

در زمان حضرت ادریس پیامبر(ع) نیز وقتی آن حضرت مورد حمله حکومت طغیان‌گر زمان خویش قرار گرفت، از میان مردم غایب گردید. در دوران غیبت او، پیروانش که در نهایت سختی و شدت قرار داشتند، تصمیم گرفتند در برابر خداوند توبه نمایند. این بازگشت و پشیمانی واقعی باعث شد که خداوند، دوران غیبت او را پایان بخشد. حضرت ادریس(ع) ظاهر شد و حاکم ستمگر در برابر او به ذلت و خواری افتاد.

همچنین است اگر مردم در زمان غیبت، به صورت دسته جمعی توبه نموده و قصد یاری امام عصر(عج) را نمایند، امید است که خداوند طومار غیبت را در هم پیچیده و آن بزرگوار را ظاهر

نماید. ۵.

حضرت امام حسن مجتبی (ع) در عالم خواب یا مکاشفه به مرحوم آیت الله میرزا محمدباقر فقیه ایمانی فرمودند:

در منبرها به مردم بگویید و به آنان دستور دهید توبه کنند و برای تعجیل ظهور حضرت حجّت (ع) دعا نمایند. دعا برای آمدن آن حضرت، مانند نماز میّت نیست که واجب کفایی باشد و با انجام دادن عدّه ای از دیگران ساقط شود؛ بلکه مانند نمازهای پنج گانه است که بر هر فرد بالغ واجب است برای ظهور آن حضرت دعا کند. ۶.

مرحوم فقیه ایمانی در کتاب خود می نویسد:

...و نیز از بسیاری از اخبار و فقرات ادعیه و زیارات استفاده می شود که امر ظهور آن حضرت، اصل وقوعش یک وعده تخلف ناپذیر الهی است؛ ولی زمان وقوع آن از امور بدائیه است که قابل تعجیل و تأخیر است و نیز از بعضی از اخبار به دست می آید که دعای مؤمنان هنگامی که با شرایط و آدابش انجام شود، تأثیر به سزایی در تعجیل فرج خواهد داشت. ۷.

سید حلّای - شاعر اهل بیت (ع) - قصیده ای سرود و در ضمن آن از گرفتاری های شیعیان و درد، رنج، شکنجه و مصایب آنها به پیشگاه امام عصر (ع) شکایت کرده و این قصیده را در چندین مجلس خوانده بود. یکی دو نفر از اوتاد نجف اشرف در عالم رؤیا خدمت حضرت ولی عصر (ع) مشرف شدند. حضرت به آنها فرمودند:

بروید به سید (حلّای) بگویید: سید! این قدر دل مرا مسوزان، این قدر سینه مرا کباب مکن. این قدر ناراحتی شیعیان را به گوشم مرسان. من از شنیدن آن متأثر می شوم... «لیس الأمر بیدی»؛ کار در دست من نیست، به دست خداست. دعا کنید خداوند فرج مرا برساند. ۸.

یکی از تشرّف یافتگان به آستان مقدّس حضرتش می گوید:

در مسجد مقدّس جمکران اعمال را به جا آورده و با همسرم می آمدم. دیدم آقایی نورانی داخل صحن شده و قصد دارند به طرف مسجد بروند. گفتم: این سید نورانی در این هوای گرم تابستان از راه رسیده، تشنه است. ظرف آبی به دست او دادم. ظرف آب را پس داد گفتم: آقا شما دعا کنید و فرج امام زمان (عج) را از خدا بخواهید تا امر فرجش نزدیک شود. فرمودند:

«شیعیان ما به اندازه آب خوردنی ما را نمی خواهند. اگر بخواهند دعا می کنند فرج ما می رسد.» ۹.

به این دو پیام از مولایمان حضرت مهدی(عج) نیز گوش جان می سپاریم:

هر مؤمنی که در مجالس سوگواری پس از ذکر مصایب حضرت سیدالشهداء(ع) برای من دعا کند، من برای او دعا می نمایم. ۱۰.

به شیعیان و دوستان ما بگویید که خدا را به حق عمّه ام حضرت زینب(س) قسم دهند که فرج را نزدیک گرداند. ۱۱.

در برخی روایات، دعا برای فرج از حقوق

اهل بیت(ع) بر شیعیان شمرده شده است؛ چنان که امام صادق(ع) فرموده اند:

همانا از حقوق ما بر شیعیان این است که بعد از هر نماز واجب، دست هایشان را بر چانه گذاشته و سه مرتبه بگویند:

یا رَبِّ مُحَمَّدٍ عَجَّلْ فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ.

یا رَبِّ مُحَمَّدٍ إِحْفَظْ غَيْبَةَ مُحَمَّدٍ.

یا رَبِّ مُحَمَّدٍ إِنْتَقِمْ لِابْنَتِهِ مُحَمَّدٍ.

ای پروردگار محمد(ص)، فرج و گشایش امور آل محمد را تعجیل فرما.

ای پروردگار محمد(ص)، محافظت کن (دین را در) غیبت محمد(ص)

ای پروردگار محمد(ص)، انتقام دختر محمد(ص) را بگیر. ۱۲.

دعا برای ظهور امام عصر(ع) از راه های نجات در دوران ظلمانی غیبت نیز هست؛ زیرا امام حسن عسکری(ع) فرمودند:

سوگند به خدا - فرزندانم - دارای غیبتی خواهد بود که هیچ کس در آن دوران از هلاکت و نابودی رهایی نمی یابد، مگر کسی که خداوند او را بر اعتقاد به امامت وی استوار ساخته و بر دعا برای

تعجیل ظهور آن حضرت توفیقهش ببخشد. ۱۳.

آن حضرت در روایت دیگری چنین فرمودند:

...هر گاه صبحگاهان روزی دیدید که امامی از آل محمد(ص) غایب گشته او را مشاهده نمی کنید، پس به درگاه خداوند عزوجل استغاثه نمایید (و فرج و ظهور او را از پروردگار بخواهید)... پس چه زود باشد که فرج و گشایش بر شما رخ نماید... ۱۴.

و اما در رابطه با نقش دعا در تعجیل فرج نکاتی مطرح است که به آن اشاره می کنیم:

۱) تنها یکی از آثار «دعا برای تعجیل فرج» تسریع امر ظهور امام عصر(ع) است. این دعا آثار و برکات فراوانی هم چون آمرزش گناهان، نزول نعمت، دفع بلاها، طول عمر، وسعت رزق، ورود به بهشت، نایل شدن به شفاعت اهل بیت(ع)، امان از تشنگی روز قیامت و... دارد که مؤلف مکیال المکارم به ۱۱۰ فایده از فواید آن اشاره نموده است.

۲) بار دیگر تأکید می کنیم که دعا در فرا رسیدن زمان ظهور، اثر قطعی دارد و ترک آن موجب تأخیر در امر فرج خواهد شد و از دقت در حدیث بنی اسرائیل و سایر روایات استفاده می شود که امر ظهور بداء پذیر است.

۳) برخی می گویند: «هر وقت خدا بخواهد، آقا می آید» و تلویحاً نقش دعا در تعجیل فرج را کم رنگ می شمرنند. این مطلب صحیح است که خداوند متعال باید اذن قیام و فرج را صادر کند و در روایات ما نیز آمده است:

و اما ظهور الفرَج فإنه إلى الله. ۱۵

و اما، امر فرج به دست خداست.

ولی باید توجه داشت که امام عصر(ع) و اجداد طاهرینش، خود، شیعیان را به دعا برای تعجیل توصیه کرده اند که نشان می دهد اگر اشتیاق ما به اوج برسد خداوند نیز وعده خود را محقق خواهد ساخت.

۴) برخی نیز می گویند ما گنهکاریم، لیاقت نداریم برای امام زمان دعا کنیم. لقمه ها اشکال دارد!

این گونه مطالب از طرفند های شیطان برای بازداشتن ما از دعا برای فرج به حساب می آید. دعا برای امام، ما را به امام نزدیک تر می کند.

به علاوه امام زمان(ع) تنها امام نیکوکاران نیست، بر گناهکاران نیز حجّت است. امام همچون خورشید بر همگان می تابد و به صنف خاصی تعلق ندارد. در انحصار ملت و نژاد خاصی نیز نیست. امام متعلق به تمام بشریت است. نه تنها امام انسان ها که امام جنّ و ملائک نیز هست. نه تنها امام اهل زمین که امام اهل آسمان ها نیز هست.

اگر بنا بود دعای گناهکاران مستجاب نشود و آنها از درگاه رحمت الهی مأیوس شوند، خداوند باب توبه را پیش روی بندگان خویش نمی گشود. این گونه افراد ابتدا می توانند توبه کنند و بعد برای فرج دعا کنند. مگر قرآن نمی فرماید که حسنات، سیئات را از بین می برد؟ ۱۶ آیا حسنه ای بالاتر از دعا برای فرج سراغ دارید؟

۵) وقتی بحث از ظهور به میان می آید برخی می گویند: «امام زمان به این زودی ها نمی آید!»

این گونه اظهار نظرها، خلاف روایات متعددی است که به ما امر می کند هر صبح و شام منتظر فرج باشیم و تأکید می کند که ظهور به طور ناگهانی و زمانی که مردم گمان نمی برند صورت خواهد پذیرفت. محبت و علاقه به امام نیز اقتضا دارد که ما ظهور را دیر نپنداریم؛ زیرا غیبت، دوران تنهایی، دل شکستگی و غضب حقّ امام است. آیا اگر فردی از عزیزان ما به زندان افتاده باشد یا به سفر رفته و بازنگشته باشد، تحمل آن را داریم که کسی بگوید: «بی خود منتظر نباشید؛ به این زودی ها نخواهد آمد!» در برابر چنین سخنانی، چه واکنشی نشان خواهیم داد؟

۶) برخی برای واجب دانستن امری به دنبال فتوا می گردند. در صورتی که در اصول دین، تقلید جایز نیست و هر کس باید به وظیفه خویش عمل نماید. دعا برای فرج، واجب است از آن جهت که حضرت

امام جواد(ع) به حضرت عبدالعظیم حسنی(ع) فرمودند:

ای ابوالقاسم (کنیه حضرت عبدالعظیم) مهدی ما آن امام هدایت گری است که واجب است در دوران غیبت انتظار او را کشید و در زمان ظهور از او اطاعت کرد. ۱۷

و فرمایش امام حسن مجتبی(ع) به مرحوم فقیه ایمانی که دعا برای فرج را مثل نمازهای پنج گانه واجب دانسته اند ۱۸ نیز مؤید این معناست.

۷) نباید دعا برای فرج را هم ردیف بقیّه دعاها دانست و این مسئله مهم نباید به امری کلیشه ای و تشریفاتی تبدیل شود. نباید دعا برای فرج را به انتهای مجلس دعا و ذکر، آن هم پس از دعا برای بانی مجلس، مریض مدّ نظر، ملتسمان دعا و اموات حاضران! موکول نمود. در صدر همه حاجت ها، دعا برای ظهور امام عصر(ع) است. به یک یا دو دعا نیز نباید بسنده کرد. در همین یک دعا، فرج عالم و آدم نهفته است. ماهیت این دعا با بقیّه دعاها تفاوت دارد. «همه مشکلات» و «مشکلات همه» را در برمی گیرد. علاوه بر اینکه این دعا، دعا برای امام زمان و حجّت دهر و خلیفه خدا و بهترین انسان روی زمین است همه گرفتاران، بیماران، گرسنگان، بی پناهان، مظلومان و محرومان جهان و حتّی مردگان را نیز شامل می شود. حتّی حیوانات نیز پس از ظهور، از عدالت امام بهره مند خواهند شد. در احوال مرحوم میرزا ابوالفضل قهوه چی گفته اند: وی زمانی در بیابان در یک شب برفی، گروهی گرگ را می بیند که به گرد یکدیگر حلقه زده و زوزه می کشند. با حالت تعجّب به خداوند عرض می کند که خدایا اینها دیگر چه می گویند؟ در این هوا چه می خواهند؟ به او فهمانده بودند که این زبان بسته ها به درگاه خدا شکایت می کنند که خدایا تا کی ما حرام بخوریم؟! پس کی امام زمان(ع) می آید تا ما هم از این حرام خوری نجات پیدا کنیم؟

۸) برخی نیز می گویند: «تا ما درست نشویم آقا نمی آید» اگر معنای این حرف این باشد که ما باید خود و جامعه خویش را اصلاح و به ظهور کمک کنیم مطلب درستی است؛ ولی اگر ناامید شویم و بگوییم تا زمانی که اوضاع به همین منوال است آقا نمی آید، حرف درستی نیست؛ زیرا اولاً امام در زمان ناامیدی مردمان می آید. دوم آنکه ایشان نیز برای اصلاح می آید و زمین را پر از عدل و داد می کند. سوم آنکه ما تحت هیچ شرایطی نباید از ظهور ناامید باشیم. هر لحظه ممکن است فرج فرا برسد.

۹) برخی اشخاص نیز با استناد به توان تسلیحاتی ابرقدرت ها که قادر به تخریب تمام کره زمین است با لحنی آمیخته به نگرانی و دلسوزی راجع به ظهور امام سخن گفته و اظهار می دارند امام

چگونه خواهد توانست بر شرایط امروز جهان فائق آید؟ توجه به چند نکته در این قسمت ضروری است:

- امام معصوم «قدره الله» است. مظهر قدرت الهی است. با یک اشاره حضرتش، همه سلاح ها و ابزارآلات جنگی از کار خواهد افتاد. امدادهای غیبی نیز به کمک آن حضرت خواهند آمد. رعب و ترسی که هیبت ایشان در دل کفار و منافقان خواهد انداخت، مانع از بسیاری از تحرکات و مخالفت ها علیه ایشان خواهد شد. از همین روست که در روایات از ایشان به عنوان «المنصور بالرعب» یاد شده است. یعنی «ترس»، خود از ابزارهای یاری امام به شمار می آید. اگر چه بنا به مصلحت الهی، آن حضرت، از اسباب ظاهری نیز برای فتح جهان استفاده می کند و برخی از یاران ایشان به شهادت خواهند رسید.

- وعده قطعی الهی به پیروزی امام عصر(ع) تعلق گرفته است. همه انبیا و اولیا به ظهور آن حضرت بشارت و به پیروزی ایشان نوید داده اند. آن ولی خدا برای شکستن پشت ظالمان، ویران نمودن کاخ های ستمگران، ریشه کن نمودن اهل عصیان و طغیان و قطع ریسمان های دروغ و بهتان و... خواهد آمد.

این بار - بر خلاف دفعات گذشته که اکثریت انبیا تکذیب شدند و همه ائمه(ع) به شهادت رسیدند - شکستی در کار نیست. حضرت صاحب الزمان(ع) برای پیروزی خواهد آمد. محدث عالی مقام شیعه مرحوم شیخ حرّ عاملی(ره) می گوید:

در عالم خواب دیدم که حضرت مهدی(ع) وارد مشهد شده اند. از منزل ایشان سؤال کردم. گفتند در طرف غربی مشهد در باغی که عمارتی دارد وارد شده اند. به خدمت آن حضرت شرفیاب شدم. دیدم در وسط مجلسی که نشسته اند حوضی است و حدود بیست نفر در مجلس حضور دارند.

پس از ساعتی گفت وگو، غذا آوردند. اندک بود؛ اما بسیار لذیذ به طوری که همگان خوردیم و سیر شدیم؛ اما غذا همچنان به حال خود باقی بود. از غذا که فارغ شدیم، دقت کردم دیدم شمار اصحاب آن جناب از چهل نفر تجاوز نمی کنند. با خود گفتم: این بزرگوار ظهور فرموده و لشکریانش بسیار اندک اند. ای کاش می دانستم آیا پادشاهان زمین از او اطاعت می کنند یا با آنها

به جنگ برمی خیزد؟ چگونه بدون لشکر بر آنها پیروز خواهد شد؟ پیش از آنکه حرفی بزنم به من نگاهی نموده و با تبسم فرمودند:

شیعیان مرا از کمی یاور مترسان که مردانی همراه من اند که اگر دستور دهم که همه دشمنان را از پادشاه و... حاضر می کنند و گردن می زنند.

وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ؛

لشکریان پروردگارت را جز او نمی داند.» ۱۹

از این بشارت خرسند شدم... ۲۰.

۱۰) نکند خدای ناکرده کسی تصوّر کند امام عصر(ع) به دعای ما نیازمند است. برعکس این ما هستیم که سراپای وجودمان نیاز به ایشان است. در روایات آمده است:

هر کس پندارد که امام به آنچه در دست مردم است احتیاج دارد کافر است. ۲۱.

۱۱) بی گمان ایمان یک نفر به یک قضیه و پافشاری و ایمان او به لزوم به کرسی نشانیدن آن، عهده دار به کرسی نشستن آن قضیه خواهد بود و این نکته ای است که همه روان شناسان به آن قائل هستند. اینک اگر یک نفر می تواند آنچه را بر آن پای فشرده به کرسی تحقّق بنشانند، در صورتی که مجموعه ای از افراد گرد هم جمع شوند و توان فکری خود را در زمینه ای خاص به کار گیرند و به لزوم تحقّق قضیه ای معین ایمان داشته باشند چه خواهد شد؟

روان شناسان در پاسخ می گویند: اگر چنین مجموعه ای از افراد تشکیل شود، بی تردید قادر خواهند بود در طبیعت و در آنچه پیرامون آنهاست اثر گذاشته و بستری مناسب برای تحقّق آن قضیه فراهم آورند. (غربی ها با اعتقاد به این اصل، مباحث مربوط به بازگشت مسیح را با آب و تاب فراوان پیگیری می کنند.

مؤسّسات دینی انجیلی امریکا و اروپا آنچه را روان شناسان گفته اند در قضیه بازگشت دوباره مسیح به زمین، پس از حادثه آرمگدون به کار بسته و به این گفته قائلند که بی گمان امکان تحقّق هر نوع پیش گویی در وهله نخست، به ایمان مردم به آن و به پافشاریشان بر ضرورت به کرسی

نشستن آن و همچنین به شمار نفرات آنها و شمار نفرات کسانی بستگی دارد که رهبری کاروان تبلیغاتی به راه افتاده برای تحقق بخشیدن به آن پیش گویی را بر عهده دارند. ۲۲

پی نوشت ها:

۱. کمال الدین، ج ۲، ص ۴۸۵.
۲. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۷۶.
۳. تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۱۵۵.
۴. مکیال المکارم، ج ۱، ص ۳۴۷.
۵. مکیال المکارم، باب چهارم، بحث غیبت انبیاء.
۶. مکیال المکارم، ج ۱، ص ۴۳۸؛ صحیفه مهدیه، ص ۵۱.
۷. شیوه های یاری قائم آل محمد(ص)، ص ۵۷.
۸. مجالس حضرت مهدی(ع)، ص ۱۰۹.
۹. شیفتگان حضرت مهدی(ع)، ج ۱، ص ۱۵۵.
۱۰. مکیال المکارم، ج ۱، ص ۳۳۳.
۱۱. شیفتگان حضرت مهدی(ع)، ج ۱، ص ۲۵۱.
۱۲. صحیفه مهدیه، ص ۱۹۵.
۱۳. کمال الدین، ج ۲، ص ۳۶۸.
۱۴. کمال الدین، باب ۳۲، ج ۸.
۱۵. غیبت شیخ طوسی، ص ۱۷۷.
۱۶. سوره هود (۱۱)، آیه ۱۱۴.

۱۷. کمال الدین صدوق، ج ۲، ص ۳۷۷.
۱۸. ر.ک: مکیال المکارم، ج ۱، ص ۳۳۳.
۱۹. سوره مدثر (۷۴)، آیه ۳۱.
۲۰. اثبأه الهدأه، باب ۲۳، معجزات صاحب الزمان(ع)، شماره ۱۶۶.
۲۱. ترجمه مکیال المکارم، ج ۲، ص ۳۵۳.
۲۲. واقعه آرماگدون، غرب و آمادگی های پیش از ظهور، عبدالکریم زبیدی، ترجمه امین میرزایی.